

2.º Labem ignominiae minime abstergit, nec laudem fortitudinis adipiscitur, sive provocans sive acceptans duellum. Etenim ignavus et infamis nequit quis desinere esse ob erroneam stupidissimarum mentium persuasionem, et vel ipso in statu naturae laus fortitudinis absque justitia et aequitate, ablataque aestimatio sine publico prudentum iudicio, non acquireretur. At quaeso, quaenam justitia aequali periculo infelicis exitus certaminis offensum et offendentem objicere? Quae aequitas, robore virium corporearum, quae sunt homini cum belluis communes, velle decertare pro innocentia et honore, dotibus propriis solius rationalitatis? Nonne, spreto subsannationibus ac calumniis insanæ plebis verus honor ac laus fortitudinis vel ex sola *professione promptae ac legitimae defensionis*, siquidem injurians audeat injusti aggressoris vices agere, honestatisque atque publici boni cura, longe facilius colligitur? accedente praesertim amicorum et prudentum hominum approbatione in statu quoque naturae non defutura (1). Quod in statu civili adhuc facilius obtinetur,

du combat, étoit reconnues pour des jugemens de Dieu, C' étoit le nom qu'on leur donnoit dans les tribunaux, aussi bien que dans le langage ordinaire. Le préjugé général des peuples avoit pénétré jusques dans quelques Eglises particulières... Les Papes et les conciles, qui ont condamné ces abus; les plus saints et les plus savans personnages de l' Eglise, qui dans les temps même les plus obscurs les ont attaqués dans leurs écrits, le Roi St. Louis, qui les défendit dans des réglemens pleins de sagesse et de religion font sentir que c' étoit tenter Dieu, que d'employer des moyens qui n'avoient aucune proportion avec la fin qu' on se proposoit, et par lesquels il sembloit qu' on voulût par une téméraire présomption éprouver la Providence, en lui imposant la nécessité de faire des miracles, pour ne pas laisser périr l'innocence

(1) Haec animadversio excludit duelli honestatem etiam pro statu mere naturali, quod in quibusdam saltem casibus licitum esse quidam ex doctoribus olim arbitrati sunt. Verum de hoc inferius in solutione secundae difficultatis adhuc loquemur, hic in antecessum monemus intrinsicam duelli pravitatem eruendam esse ex pluribus simul sumptis rationibus, et praecipue ex eo quod aequalem statuatur innocentis et rei conditionem, quodque etiam in casu aequalis dubii circa rationes utriusque contendentis, exitus certaminis ope physicarum virium semper nullum contineat naturalem nexum cum veritatis aut innocentiae manifestatione, quae rationes profecto aequè pro statu merae libertatis sive naturae, ac pro quacumque hypothese sive eventu debent valere. Hinc Lessius, Laymann, Reiffenstuel, Veistner, Seybold, Pichler, aliique

stantibus legibus et poenis humanis adversus calumniatores et detractores; quorum proinde petulantiam velle ope duelli

dum acceptationem praesertim duelli licitam esse dixerunt in casu quo unicum foret medium ad gravissima et certa declinanda damna, e. g. dignitatis, officii et inde manantium honorum congruae sui status conservationi necessariorum jacturam, quia nempe tunc eligeretur periculum *dubium* sive *minus* malum, ad declinanda damna certa sive *majora* mala; non videntur respexisse aliam duelli pravitatem nisi insufficientiam medii ad finem et defectum potestatis disponendi de propria et aliena vita, quae rationes utpote hypotheticae indicant tantum talis inordinationis obiectum posse interdum extrahi a lege, sicut revera extrahitur e. g. si pro bono patriae, aut Deo jubente vitam propriam quis periculo certi interitus objiciat. Superioribus igitur rationibus consideratis duellum pro quocumque casu et hypothese etiam mere naturalis status retinet suam intrinsicam pravitatem.

Hinc merito a doctis solet reprimi Grotius quod pro duobus casibus duelli honestatem tueatur; primo si invasor concedat alteri dimicandi licentiam, alioquin eum occisurus sine dimicatione; tunc enim expectanda est violenta invasio illataque vis vi repellenda, non vero dimicandi cunctatio acceptanda, ideoque nunquam locum habere potest duellum *coactum*, cum talis provocatio si moraliter transeat in injustam aggressionem, quod fieret renuendo certandi conditionem, jus dumtaxat tribuat se defendendi ab hujusmodi aggressionem. Neque etiam fas esset, quod secundo loco Grotius contendit, duellum inire, si magistratus duobus ad mortem damnatis, alterutrius salutis causa, juveret aut optionem daret mutuo certamine congrederi. Etenim hoc utpote ad commune societatis bonum minime pertinens, civilis potestatis limites prorsus excedere videtur, sicut nec directe sui ipsius occisio possit unquam damantis ad mortem a iudice permitti vel imperari: nec aliter illud a quibusdam doctoribus fuit habitum ut innocuum, nisi sub respectu quod uterque mortis reus velut publicus justitiae executor constitueretur. Id vero ipsum, propter certaminis aestum et nimiam cupiditatem alterum opprimendi atque necandi, cum *ordinato* propriae vitae servandae affectu, ac proinde cum jure naturae non videtur posse sufficienter componi.

Quod si quaeras, quare saltem ficta duella in quibus dimicantes pactum ineunt se non laedendi, debeant esse naturaliter inhonesta, facilis est responsio; scilicet, quia simulare actionem inhonestam est naturaliter inhonestum, et quia per hoc caeteri alluciantur ad similia certamina vere et non ficta instituenda. Insuper remanente pactione non se laedendi occulta (si enim esset manifesta, inanis honoris vana spes evanesceret), et persuasionem sive praejudicata aliorum opinione de praestantia victoriae in tali cer-

compescere, apud aequos rerum iudices idem erit, ac verum honorem amittere et duplicatam ignominiae labem tam propter divinae quam humanae legis despectum et violationem, contrahere, sive quis vincat sive vincatur.

164. Opponunt 1.º Licitum est vim vi repellere etiam cum aggressoris nece, et vita ipsa est praehabenda honori, inter bona fortunae bono maximo; ideoque licitum etiam debet esse duellum. Deinde, dato quod vir e. g. equestris sit ignominia ab altero affectus, et nisi ad singulare certamen descendat, nedum timiditatis notam et famae honorisque iacturam sit passurus, sed dignitate, officio et consequenter bonis ad convenientem sui status et vitae conservationem necessariis foret destituendus; jam tunc acceptatio et etiam oblatio duelli, esset a naturali sui amore saltem permissa, velut medium habens rationem *minoris mali* ad declinandum *maius*.

Respond. ad 1.^m *Neg. conseq. et paritat.* Quando nam et sub quibus dumtaxat conditionibus, fas est vim vi repellere, patet ex superius (1) dictis, paritas autem ad tuendam ope duelli honorem translata non valet; nam et vita utpote fundamentum caeterorum bonorum, est quid ratione sui appetibile, quod de honore, sumpto pro existimatione seu testimonio humano de nostra excellentia, dici nequit; et honor *verus*, seu pro ipsa virtute proprio illius fundamento, acceptus, licet sit praehabendus temporali vitae, tamen quia a nemine nobis invitis eripi potest, non eget ut per oblatum aut susceptum duellum, vitaeque nostrae discrimen eidem opitulemur. Quid quod, ipse extrinsecus honor et laus fortitudinis, in iudicio hominum prudentum, facta supradicta legitimae defensionis contestatione seu professione, minime laeditur (2); insanae autem improbi et imperili vul-

tamine relatae, non est semper utriusque congregantis incolumitati satis provisum ob infidelitatem in promissione (quae nequit contestari) alterutrius dimicantis.

(1) Capit. proxime praeced. artic. 3. nn. 154. et seq.

(2) Rem hanc cl. Debreyne loco proxime indicato (pag. 346. et seq.) pulcherrime declarat verbis auctoris in his quaestionibus fidei haud dubiae: *Supposez un militaire d'une droiture éprouvée, qui dans combats livrés sous les yeux de son prince, a fait admirer sa valeur: il n'a jamais reculé devant les ennemis, mais en meme temps inébranlable dans les principes d'une morale austère. Eh bien! pensez-vous qu'un tel homme serait méprisé deshonnore; qu'il perdrait l'estime de ses compagnons d'armes, parce que, injustement provoqué, il aurait refusé de se battre? Je dois mon*

gi persuasioni, de praestantia honoris et fortitudines ob tale certamen aquirenda, si quid tribuendum esset, ipsa vindicta de inimico sumenda, pleraque alia nefandissima scelera impune perpetranda forent. Unde optime quoque advertit Pufendorfius: (1) „Plures sunt, qui suum velint facere, illud Neoptolemi apud Quintum Calabrum (libr. 9.), *E-moriar potius quam nomen ignavi geram.* Tamen si quis, quarumdam injuriarum vindictam cum iudicio magis adpernetur, quam per formidinem deserat, celsi satis animi, documentum edit. Neque in eo quid est, quod existimationem naturalem aut civilem extinguat..... Neque semper singulum timiditatis est cum alio quavis de causa in pugnam nolle descendere, vitaeque et fortunarum discrimen temere subire; cum aliae longe tutiores, et vitio carentes dari queant occasiones quibus quis fortitudinem suam, queat ostentare. „

Hinc. ad 2.^m, sive ad casum vel factum additum (quidquid tandem diversi auctores (2) de abstracta ejusdem probabilitate olim senserint,) patet responsio; cum enim hoc evenire

sang à la patrie, dirait-il, mais si d'insolents adversaires m'attaquent, je saurai me défendre comme au champ d'honneurs j'ai défendu mon pays. Et peut-être les plus légers et les plus incrédules respecteraient sa vertu. Quod vero duellum ineuntes potius honorem amittant apud aequos rerum iudices, sic exprimit (pag. 335.) *Les duellistes foulent aux pieds ce qu'il y a de plus sacré parmi les hommes, les lois divines et humaines. Ils s'exposent librement au danger prochain de subir des conséquences extrêmes, terribles et funestes, et même de s'attirer très-probablement le souverain malheur, en recevant la mort ou en commettant un véritable meurtre. Ils sacrifient donc à la passion tous les devoirs ensemble et envers Dieu et envers les hommes et envers eux-mêmes; et tout cela pour une légère offense recue, un mot desobligeant, une légère impolitesse, un geste, un regard injurieux.*

Addit porro haec alia cl. auctor in nota ibidem subjecta, „on connaît l'anecdote de ce forcené ferrailleur qui se battit trois fois dans la même journée: la première fois, parce que quelqu'un l'avait regardé de travers; la seconde fois, parce qu'un autre l'avait regardé en face; et enfin en troisième lieu, parce qu'un de ses amis ne l'avait pas regardé du tout. „

(1) *Juris nat. et gent.* libr. 8. cap. 4.

(2) Vide quae dicta sunt in 4.^a ex proxime antecedentibus notis, circa hanc diversorum doctorum opinionem, et circa rationes quibus ducti in eam concesserint.

non posset nisi in hypothesi turpissimae et vanae ac superstitionis hominum persuasionis circa talis certaminis praesentiam, incommodum inde dimanans *per accidens et extraordinaria* ratione, nequaquam valeret immutare intrinsicam duelli pravitatem, nec amor naturalis hominis *privati* quorumcumque bonorum fortunae, possit esse non subordinatus *bono publico* humanae societatis, quae ob nimiam hominum proclivitatem, talis certaminis licentiam ad casus necessitatis extendendi ipsosque casus necessitatis pro lubito multiplicandi, ingens detrimentum, ac manifestum et certum periculum tranquillitatis amittendae subire cogeretur. Tandem meminisse oportet, fortunarum jacturam et incommoda pro innocentia et virtutis amore aequo animo tolerata, mirabili divinae providentiae dispositione, solere haud raro etiam in vita praesenti, versis in contrarium rebus mortalium, parere plura emolumenta, pristinique honoris ac famae decus cum foenore restituere.

165. Opponunt 2°. Licitum est bellum suscipere ad tuendas etiam res temporales; ergo licitum erit quoque duellum; quod non est nisi bellum privatum. Adde, quod loquendo de statu mere naturali, in quo singula individua nulli supremae politicae potestati subicerentur; arbitrio suae rationis aequitatem medii propriae suarumque rerum defensionis, instar summorum imperantium, possent et deberent determinare, ideoque deficiente alio medio possent eligere etiam hujusmodi certamen.

Respond. ad 1^{am}. *Neg. Conseq. et paritatem*, nisi etiam qui vellet negare suppositum, scilicet quod inter bellum publicum et duellum non sit aliud discrimen praeter numerum dimicantium; etenim ut sapienter monet cl. Gerdil (1), publici belli sive offensivi defensiva ut sit justum finis debet esse bonum commune totius status socialis vel civilis, quod in supposito duello privato locum non habet. Deinde tale bellum non suscipitur recte nisi post maturam deliberationem et moraliter certam de justitia motivi scientiam, quod pariter in singulari illo certamine, propter inordinatum individualement amorem de facili haberi non posset. Insuper cum bellum sit, *violentus modus quaerendi per vim, publicam tranquillitatem et laesae justitiae reparationem* (2); tunc tantum

(1) *Traité des combat. singul. chap. 16.*

(2) Istam belli definitionem caeteris praehabendam censuimus eo quod in maxima parte earum quae communiter tradi so-

juste et rationabiliter suscipi potest, quando pacifica contentionis compositio non est possibilis amplius, et quando moraliter certa spes adest finem seu laesionis justitiae reparationem assequendi, minori quantum potest fieri eum detrimento et periculo propriae conditionis et status; secus major foret publici boni jactura quam emolumentum; quod similiter in duello ex pactione inito, aequalem exitus conditionem et periculum injuste offenso et offensori tribuente, subsistere nequit. Ingens itaque est utriusque discrimen; ideoque consequens et paritas non subsistit.

Quod additur vim difficultatis non auget, ideoque *Neg.*

lent, hoc videatur latere inconveniens, scilicet bellum in iis spectari velut quendam civilis societatis aut regni *statum*; sic et Grotius (*De jur. bel. et pac. libr. 1. cap. 1. § 2.*) bellum definit, *Status per vim certantium qua tales sunt*; et alii post Pufendorfium *status hominum de controverso jure per vim certantium*. Ast hoc nec cum definitione Tullii (*De offic. libr. 1. cap. II.*) *certatio per vim*, congruit; nec in se verum est, quia quamvis bellum unico certamine communiter non absolvatur et proinde quamdam durationem habeat, nequit tamen dici proprie *status*, qui per se *permanentem vitae conditionem* significat, talis namque humanae societatis conditio a natura requisita est pax; hinc bellum a civili societate ejusque politica potestate assumi nequit, nisi sub ratione medii tutandae pacis aut vindicandae justitiae, et quidem tunc dumtaxat quando aliud medium conveniens et sufficiens deest. Unde et S. Augustinus [*Epist. 189. alias 205. ad Bonifacium*] inquit: *Non enim pax quaeritur ut bellum excitetur, sed bellum geritur ut pax acquiratur*. Porro usus medii extraordinarii et quidem violentis, non inducit in civilem societatem nisi conditionem sive modum existendi et operandi *transientem*.

Definitioni a nobis allatae forte hoc unum tantum (implicite namque in ea praecontinetur, quod bellum non nisi supremae politicae potestatis jussu suscipi debeat) objici posset, scilicet eam non comprehendere *bella injusta*. At quis est qui bellum suscipiens, saltem speciem justae motivi non portendat? Praeterea *bella injusta* sunt latrocinia, rapinae, etc. et bellum sive offensivum sive defensivum, quod jure naturae aut gentium fas est suscipere requirit inter alia, ut de aequitate illud gerendi quaedam moralis certitudo habeatur. Haec sane motivi aequitas *in se* sive *a parte rei*; ex utraque contententium parte, cum in contradictorio versentur haberi nequit ut per se patet; potest tamen haberi in opinione sive persuasionem utriusque, propter controversas juris rationes.

similiter *Conseq.* Et sane, concedendum est quidem hominibus in statu etiam naturae jus se suasque res tuendi, obligatio namque quaevis damna et injurias verbis aut opere illatas tacite concoquendi et deglutiendi, redderet vitam nimis amaram, et nullatenus securam ob pravam aliorum nocendi cupidinem omni metu solutam, modestissimoque cuique semper miserum esse necessum foret, quotiescumque pravo cuiquam leges naturae violare placeret: at jus hujusmodi, justae et prudentis offensionis aut deffensionis modum et conditiones excederet, et nostrae incolumitatis in tuto locatae exclusivae probabilis timoris ulterius injurias et damna patiendi limites nullatenus transilire deberet. Haec porro satis evincunt etiam statum mere naturalem minime tribuere libertatem ac licentiam extrema quaevis semper tentandi, et in infinitum injurantibus resistendi, sicut quidam autumant; neque licitum reddere duellum, quod praeter alia, uti nuper vidimus, justae ac prudentis defensionis conditionibus caret. Atque haec fere omnia de pravitate duelli *etiam* in statu *mere naturali*, ad mentem laudati Gerdil, qui dignus est ut per totum legatur, expressimus; eo vel maxime quod contrariis sententiis aliorum auctorum qui forte has rationes non perpenderit [1] minime moveamur, dum phylosopho Catholico nefas sit amplius eos sequi post damnatam ab Ecclesia (2) sequentem propositionem: *Licitum est in statu hominis naturalis, acceptare et offerre duellum, ad servandas cum honore fortunas quando alio remedio eorum jactura propulsari nequit.*

ARTICULUS II.

DE MUTUO OFFICIO ALIOS JUVANDI

166. Ad socialitatis et mutui amoris debitum exhauriendum parum est alios non laesisse, vel damna illata reparasse per quod tantum paci cum aliis naturaliter colendae utcumque consulitur, nisi etiam boni quidpiam in alios confera-

[1] Vide quae diximus superius (in nota 2. adjecta n. 163). et animadvertite etiam in mere naturali statu jus propria et privata auctoritate se defendendi, non posse reddere honestum medium in quo aequalis statuitur periculi et damni conditio tam pro offenso quam pro offendente.

(2) *Benedict. XIV.* Constitut. *Detestabilem.* Anno 1752.

mus, eosque propter aequalitatem naturae et identitatem finis comunis, nedum *esse* sed et *bene esse ac vivere* gaudeamus. Praeclare id expressit cum Platone Tullius [1]: «Non nobis solum nati sumus, ortusque nostri partem patria vindicat, partem parentes, partem amici; atque, ut placet Stoicis, quae in terris gignuntur ad usum hominum omnia creari, homines autem hominum causa esse generatos, ut ipsi inter se aliis alii prodesse possent: in hoc naturam debemus ducem sequi, communes utilitates in medium afferre, mutatione officiorum, dando, accipiendo, tum artibus, tum opera, tum facultatibus devincire hominum inter homines societatem.»

Atque hinc in primis generale cuilibet debitum incumbit, animi corporisque sui facultates probe excolere, ut ad producenda socialis vitae commoda reddatur idoneus; ideoque in legem naturae peccare sunt dicendi, qui nulla honesta arte aut scientia exculti, sibi ignavi, aliis graves sunt, numerus tantum et fruges consumere nati. Unde et civitates quaedam bene ordinatae, juxta prudens Solonis monitum, solent interdum instituere Magistratus, apud quos cives universi profiteri nomina, modumque et rationem vivendi indicare tenentur.

Verum quia propter varias humanarum rerum vicissitudines, ipsarumque animi et corporis virium defectum aut imbecillitatem, plures in statu civili inveniuntur, non defuturi quoque in mere naturali statu, qui sibimet insufficientes aliorum ope egent; haud abs re quaeri solet quantum necessitatem lex ipsa naturalis imponat divitibus, juvandi alios in vera inopia constitutos. Quod ut clarius determinetur distinguendi sunt, juxta dicta superius (2) gradus inopiae seu necessitatis, scilicet, *extremae, gravis et communis.*

PROPOSITIO I.

Juxta diversos inopiae gradus tenentur divites vere egenos juvare.

167. Assertio evincitur per partes. Ac primo quidem in *extrema* necessitate seu inopia constitutis (etsi forte ex

(1) *De Offic.* libr. 1. cap. 7.

(2) Capite proxime praecedent. artic. 3. n. 152.